

OVERDENKING

Heb lief en doe wat je wilt – dat is een van de beroemdste uitspraken van kerkvader Augustinus, uit de vierde eeuw voor Christus. Een heerlijke oneliner. Die duidelijk maakt dat in het geloof de liefde voorop gaat en leidend moet zijn. En die heel veel ruimte en vrijheid geeft.

Nog steeds hebben veel mensen een beeld van kerk en geloof als een plek, een levensgebied waar je van alles niet mag, waar je je vrijheid moet inleveren, waar dingen van bovenaf worden opgelegd, in plaats van een manier van leven waar je in vrijheid zelf voor kiest. Dat beeld is heel hardnekkig.

Nu komt het ook wel ergens vandaan. In ons verhaal van vanmorgen zijn de wetsgetrouwe farizeëen er meteen als de kippen bij als zij de leerlingen van Jezus menen kunnen te betrappen op iets dat niet mag. *Zie eens wat ze daar doen op de sabbat, iets wat niet geoorloofd is* roepen ze. En in de synagoge zijn ze niet bezig met de inhoud van de eredienst, maar vooral met het scherp in de gaten houden van Jezus om te zien of hij daar misschien ook iets zal doen dat niet mag. *En ze hielden hem scherp in het oog of hij hem op de sabbat genezen zou, met de opzet hem dan aan te klagen.* In plaats van zich te richten op de ontmoeting met God zijn ze op zoek naar de mogelijkheid een medegelovige onderuit te halen en ze daarvoor gebruiken ze een mens met een handicap als middel. Over het ontheiligen van de sabbat gesproken...

Bijzonder is dat Jezus geen moment in verlegenheid gebracht wordt door deze beschuldigingen maar onmiddellijk weet wat hij moet zeggen. *Met het oog op de mens kreeg de sabbat het aanzijn* zegt hij, *niet de mens met het oog op de sabbat.* In de NBV is het een mooie oneliner geworden: *De sabbat is er voor de mens, en niet de mens voor de sabbat.* Een zeer rake uitspraak, die je nog breder kunt zien door het te betrekken op heel het geloof. Dan wordt het: *het geloof is er voor de mens en niet de mens voor het geloof.*

Een gedurfde uitspraak, waar een enorme vrijheid in besloten ligt. Net als die uitspraak van Augustinus: *Heb lief en doe wat je wilt.* Hij schreef deze woorden in een brief aan een vriend en geloofsgenoot, tegen wie hij zegt: *'Heb lief en doe dan wat je wilt: wil je zwijgen, zwijg uit liefde, wil je schreeuwen, schreeuw uit liefde, wil je corrigeren, doe het uit liefde, wil je vergeven, vergeef uit liefde. Draag de bron van liefde in je hart, want uit liefde kan alleen het goede voortkomen.'* Uit liefde kan alleen het goede voortkomen.

De zin van het geloof in God is niet dat wij ons onderwerpen aan goddelijke wetten maar dat wij in ons leven dichterbij die liefde komen.

Die wetten zijn bedoeld om ons daarbij te helpen, ze zijn geen doel, maar een middel. Een lamp bij je voet, een licht op je pad.

Ons gegeven om ons te richten op wat groter is dan wijzelf, op een leven waarin wij zelf niet het middelpunt van alles zijn, bedoeld om ons zo om te vormen dat wij uitgroeien tot een mens naar Gods beeld, en de liefde waaruit wij zijn voortgekomen zelf gaan weerspiegelen. Zodat zichtbaar wordt dat die liefde de bron is, het middelpunt waar alles om draait.

In een opschrijfboekje waarin ik dingen die ik lees noteer kwam ik deze week de volgende uitspraak van de filosoof Hegel tegen:

*God is daarom het begin en einde van alles
Zoals alles uit dit punt opkomt,
zo gaat alles er ook in terug;
En evenzo is dit punt het midden
dat alles leven inblaast, geest schenkt
En al die gestalten in hun bestaan
bezielt en in stand houdt.
In de religie stelt de mens zich
in een verhouding tot dit midden
waarin al zijn overige verhoudingen samenkomen.*

Jezus heeft het middelpunt van zijn leven, dat punt waarin al zijn verhoudingen samen komen heel helder. Aan zijn ondervragers stelt hij hier de vraag: *Wat mag men op sabbat doen: goed of kwaad?* Ook die vraag kun je veel breder trekken dan alleen de omgang met de sabbat. Als ons geloof er niet toe leidt dat wij een ander goed doen, maar kwaad, dan is er iets grondig mis met dat geloof.

En dan doet Jezus nog een uitspraak, een hele provocerende, waarmee hij de farizeeërs tot het uiterste drijft. Wat hij zegt klinkt ook wel behoorlijk arrogant. Hij noemt de Mensenzoon *heer en meester zelfs van de sabbat*. Gaat dat niet wat ver? Plaatst hij zichzelf daarmee niet boven de wet en boven andere mensen?

Deze uitspraak maakt denk ik juist duidelijk waarin de kern besloten ligt waar het in het geloof van en in Jezus om gaat, wat daarin dat midden vormt. De kern van dat geloof is niet gelegen in de heiligheid van een boek, van wetten, regels of belijdenissen, al is dat later wel vaak zo gedacht en zo gebracht. Maar dat is allemaal niet heilig. Het enige dat in het christelijk geloof echt heilig is, is liefde en barmhartigheid, ware menselijkheid. Daarin is het schatplichtig aan het joodse geloof en radicaliseert dat. Het is een mens van vlees en bloed, iemand die echt geleefd heeft, een mens als wij, die ons op dat middelpunt heeft gewezen, die ons het gezicht van God heeft onthuld en ons laat zien hoe je in Hem kunt geloven, Mensenzoon, - zo wordt hij genoemd omdat hij zich als geen ander diep verbonden en solidair betoond heeft met alles wat mensen zijn en mensen bezighoudt.

Dat Jezus hier heer en meester over de sabbat met alle wetten en regels wordt genoemd heeft niets te maken met zichzelf boven de wet en boven anderen plaatsen, integendeel. Hij richt de aandacht niet op zichzelf maar op dat midden.

Door naar deze Mensenzoon te kijken leren we wat in het leven belangrijk is en wat niet en wat het zwaarste moet wegen. Wat voor hem hier in deze situatie het zwaarste weegt, laat Jezus zien als hij zich op sabbat allereerst om deze zieke man bekommert en hem helpt – de farizeeërs verwachtten ook al dat hij dat zou doen-, al weet hij dat het niet begrepen zal worden en dat het hem in de problemen zal brengen.

Het gaat minder om wat je precies doet en om welke woorden je in de mond neemt, of dat allemaal correct is, dan om uit welke geest je doet wat je doet en dingen zegt, om wat je drijfveer is. Dat is ook waar Augustinus op doelt met zijn uitspraak: *heb lief en doe wat je wilt*. Ik vind dat een hele helpende uitspraak. De vraag die ik mezelf en u en jij jezelf steeds weer moet stellen in alles wat je zegt of doet is niet de vraag: heb ik hiermee gelijk, maar: welk goed dien ik ermee, wie help ik ermee door dit te doen of te zeggen? Dien ik hiermee de liefde, de vrede, het begrip? Wie doe ik hier goed mee en wie doe ik er kwaad mee?

Je kunt ontzettend principiëel zijn en intussen met je principes mensen in de kou laten staan, naar beneden halen, vernederen en veroordelen en, - dat is het verschrikkelijke verhaal dat het evangelie ons vertelt-, zelfs aan het kruis nagelen. Ga die weg niet, maar zoek in alles de weg van de liefde, zegt het evangelie ons.

Heb lief en doe wat je wilt – de liefde moet voorop gaan en leidend zijn. Het is het enige echte richtsnoer om ons aan vast te houden.. Het perkt in en geeft ruimte, en doet dit allebei tegelijk. Meer hebben we niet nodig.

*Wees gelukkig, doe het onrecht niet,
hebt Gij gezegd. En ik vernam uw stem.*

*Ik ga de weg van uw opdracht
maar op wankelen voeten, ik moet nog
leren die levensweg te volgen.*

*Inzetten wil ik waar Gij op inzet
Wijk niet te ver van mijn zijde.*

